

УДК 37.014.6

DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2024.03>

Оксана Кулешова,
ORCID iD 0000-0002-4970-2500
старший викладач кафедри педагогіки,
психології та менеджменту освіти
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001,
м. Миколаїв, Україна
oksana.kuleshova@toipro.mk.ua

МОНІТОРИНГ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ У ВНУТРІШНІЙ СИСТЕМІ ЯКОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

У методичній статті здійснено аналітичний огляд сучасних досліджень та чинних нормативних документів. Обґрунтовано, що моніторинг як управлінський механізм дає змогу керівникам мінімізувати ризики в управлінні. Схарактеризовано сутнісні особливості результату навчання як об'єкта моніторингу. Акцентовано на умовах, за яких система моніторингу результатів навчання буде ефективною. Уперше запропоновано методичні рекомендації для керівників шкіл щодо шляхів її впровадження у внутрішню систему забезпечення якості освіти задля досягнення сталого розвитку і безперервного поліпшення якості.

Ключові слова: внутрішня система забезпечення якості закладу освіти; моніторинг; результат навчання; самооцінювання; якість освіти.

© Кулешова О. А., 2024

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями.

Провідним принципом державної політики України є забезпечення якості освіти та рівного доступу до неї. Задля її послідовного і постійного підвищення вибудовано систему забезпечення якості. Функціонування освіти під час війни ускладнене численними ризиками та ситуацією невизначеності, що негативно впливає на результати навчання здобувачів, спричиняє втрати.

Керівники шкіл у рамках своїх трудових функцій зобов'язані гарантувати функціонування внутрішньої системи забезпечення якості, формувати культуру, яка ґрунтується на прагненні педагогічного колективу до досконалості, відповідальності, доброчесності задля задоволення потреб і очікувань зацікавлених сторін. Її ефективність залежить від своєчасності відстеження позитивних та негативних змін та швид-

кого реагування на виклики.

В умовах війни керівники зіткнулися з необхідністю швидко адаптуватися до дестабілізаційних викликів, знайти рішення, які гарантують здобувачам безпеку та якісну освіту. Задля цього керівникам знадобилися навички швидкого виконання складних завдань у жорстоких умовах та здатність брати на себе відповідальність за ризики, мінімізація яких можлива лише тоді, коли управлінські рішення приймаються на основі відстеження тенденцій, визначення причинно-наслідкових зв'язків, об'єктивного оцінювання ситуації, складання прогнозу та моделювання. Науковці і практики довели, що моніторинг є тим управлінським механізмом, який сприяє виконанню цих комплексних завдань. Такі його сутнісні характеристики, як: систематичне відстеження тенденцій, оцінювання відповідності, аналіз та інтерпретація даних, виявлення причин відхилень дають

зможу освітнім управлінцям приймати обґрунтовані рішення.

Спираючись на нормативне визначення якості освіти як «відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг» (Закон України «Про освіту», 2017), уважаємо, що керівникові закладу освіти необхідно посилити увагу до моніторингу результатів навчання, адже безперервне відстеження динаміки дає змогу своєчасно відреагувати на небажані відхилення та мінімізувати спричинені війною навчальні втрати. Водночас Державна служба якості освіти України за результатами інституційних аудитів 2020–2021 виявила, що цей аспект системи якості закладів освіти здебільшого потребує вдосконалення (Тенденції якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти. Аналітичний звіт за результатами інституційних аудитів 2020–2021, 2021). Керівникам бракує методичного забезпечення та відповідних навичок. Цей факт спонукає дослідників до пошуку оптимальних шляхів упровадження моніторингу, інструментів тощо.

Отже, порушена проблема моніторингу результатів навчання в системі якості закладу освіти є актуальною.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми.

Аналіз джерел із проблематики освітнього моніторингу дозволяє стверджувати, що вона викликає інтерес у багатьох українських дослідників. Питанням моніторингу як механізму управління якістю освітою присвячено роботи О. І. Локшиної, Т. О. Лукіної, В. Е. Лунячека, О. І. Ляшенка. Основи адаптивного управління на основі кваліметричного підходу заклала Г. В. Єльнікова. Моніторинг у стратегічному менеджменті та управлінні людськими ресурсами обґрунтував Г. А. Дмитренко. Сутнісні особливості моніторингу якості загальної середньої освіти на регіональному рівні розглянула О. О. Байназарова. Предметом дослідження З. В. Рябової стали такі аспекти застосування моніторингу,

як інструмент управління розвитком навчальної діяльності учнів 6–7-річного віку та моніторинг маркетингової діяльності в освіті. Моніторинг у взаємодії студента та викладача закладу вищої освіти на основі кваліметричного моделювання досліджувала Т. А. Борова. Сутність педагогічного моніторингу описав С. І. Подмазін. Організаційно-методичні аспекти проблеми самооцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти як складника внутрішньої системи забезпечення якості освіти розглянула Т. О. Лукіна. Погляд на моніторинг як засіб гуманізації освітнього процесу в закладі вищої освіти виклала О. О. Островерх. Практики моніторингу якості освіти в закладі вищої освіти описали С. А. Ачкасова, Г. А. Полякова, Ю. М. Красюк, Ю. А. Романенко. Методичним аспектам моніторингу якості дошкільної освіти присвятили роботи І. Р. Кіндрат, О. В. Коваленко, Л. В. Козак, К. Л. Крутій, І. А. Романюк.

Водночас питання моніторингу результатів навчання у внутрішній системі забезпечення якості закладу загальної середньої освіти потребує подальшого вивчення. **Актуальність проблеми** цього дослідження підтверджена суперечностями між наявністю системи теоретичних розробок у сфері освітнього моніторингу та недостатнім науково-методичним забезпеченням упровадження моніторингу результатів у практику управління школою.

Метою статті є висвітлення теоретико-методологічного підґрунтя моніторингу результатів навчання у внутрішній системі забезпечення якості закладу загальної середньої освіти та визначення основних методичних аспектів її практичної реалізації.

Реалізація мети здійснюватиметься через виконання таких **завдань**:

- 1) проаналізувати нормативно-правові та наукові джерела щодо внутрішньої системи забезпечення якості роботи закладу загальної середньої освіти;
- 2) схарактеризувати особливості результату навчання як об'єкта моні-

- торингу;
- 3) розробити керівникам закладів загальної середньої освіти рекомендації щодо шляхів упровадження моніторингу результатів у навчанні у внутрішню систему забезпечення якості освіти.

Виклад основного матеріалу

Створення і забезпечення функціонування внутрішньої системи якості закладу загальної середньої освіти відповідно до вимог законодавства (ст. 6 Закону України «Про освіту», 2017) ґрунтується на державних стандартах щодо управління якістю освіти та стандартах Міжнародної організації зі стандартизації ISO (International Organization for Standardization). В їхню основу покладено ідеологію сучасного управління на основі демократичних цінностей: прагнення задовольнити вимоги замовників, споживачів та зацікавлених сторін в умовах динамічних змін на основі сталого успіху (ДСТУ ISO 9001:2015; ДСТУ ISO 9004:2012).

Закладам освіти в рамках автономії запропоновано самостійно виробити модель внутрішньої системи забезпечення якості, спираючись на нормативні вимоги, сучасні науково-методичні розробки та враховуючи контекст, у якому заклад функціонує, його унікальність і специфічність. На допомогу керівникам Міністерство освіти і науки України видало методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), у яких таку систему визначають як «сукупність умов, процедур і заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх і управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість результатів навчання учнів, забезпечують формування їхніх ключових компетентностей, а також сприяють усебічному розвитку особистості учнів» (Наказ МОНУ від 30.11.2020 № 1480). Докладніше рекомендації школам відповідно до своїх повноважень надає Державна служба якості освіти України, їхня концепція базується на тому, що сталий розвиток

закладу освіти забезпечується циклічним самооцінюванням.

Засадничі принципи ефективного самооцінювання школи сформулювали J. Vanhoof, S. Maeyer та P. Petegem (2011):

- готовність персоналу школи конструктивно осмислювати свої сильні / слабкі сторони;
- розуміння всіх зацікавлених сторін цілей самооцінювання у школі;
- залученість персоналу до прийняття рішень та лідерство керівництва школи;
- забезпечення під час самооцінювання ефективної комунікації;
- унесення самооцінювання до шкільної освітньої політики,
- професійні відносини на основі співробітництва;
- зв'язок між цілями, задачами, потребами школи та інших зацікавлених сторін і самооцінюванням (J. Vanhoof, S. Maeyer та P. Petegem, 2011)

Візьмемо до уваги запропоновані принципи, оскільки саме вони визначають умови, за яких самооцінювання буде об'єктивним, тим самим підвищуватиме якість управління, адже, на думку І. Г. Осадчого, «рішення, базовані на аналізованні й оцінюванні фактів, доказів і даних, з більшою ймовірністю уможливають бажані результати» (Осадчий І. Г., 2019).

Погоджуємось із В. В. Громовим, що «самооцінювання навчальних закладів передбачає системний і комплексний підхід до аналізу своєї діяльності, а не звіт про неї. Воно спрямоване на встановлення відповідності між діяльністю навчального закладу та результатами, визначення прогалин і перегляд пріоритетів з метою планування подальшого розвитку» (Громовий В. В., 2019). Якість освіти як категорія управління характеризуються високою динамічністю, на неї впливають численні як зовнішні, так і внутрішні чинники. Цей факт ураховано в методичному посібнику «Абетка для директора», що підготовлений

у рамках ініціативи «Система забезпечення якості освіти», яку впроваджено в рамках проєкту «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe). Автори пропонують підхід до налаштування внутрішньої системи якості школи на основі системного і комплексного самооцінювання освітньої діяльності. Рекомендовано синхронізувати його з методикою та інструментарієм інституційного аудиту, що дає змогу систематично здійснювати моніторинг процесів системи, на основі набутих даних визначити рівень якості та шляхи її поліпшення (Бобровський М. В., Горбачов С. І., Заплотинська О. О., Ліннік О. О., 2021). Цей підхід ґрунтується на моделі безперервного поліпшення процесів на системній основі Едварда Демінга, яка складається з циклу PDCA: планує (Plan), роби (Do), перевіряй (Check), впливай (Act). Дослідник довів, що підвищення рівня продуктивності потребує системи управління, яка сфокусована на відстеженні інформації про відхилення, з'ясуванні їхніх причин та вдосконаленні виробничих процесів.

Моніторинг, який здійснюватиметься циклічно в рамках самооцінювання за напрямками, вимогами / правилами, критеріями, індикаторами аудиту, дає змогу побачити цілісну картину розвитку якості освітніх послуг у динаміці та проводити відповідне коригування задля сталого поліпшення якості. Цьому сприяють його сутнісні характеристики, які досліджені в численних наукових працях і ввійшли до нормативного визначення. «Моніторинг якості освіти – це система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей» (ст. 48 Закону України «Про освіту», 2017).

Інструментарій інституційного аудиту дає змогу здійснювати комплексний

моніторинг таких напрямів, як: освітнє середовище, система оцінювання учнів, педагогічна діяльність працівників закладу освіти, управлінські процеси школи. У вимогах, критеріях та індикаторах до них закладені ті ключові фактори, що впливають на результат навчання учнів.

Водночас здійснення моніторингу такого об'єкта, як результат навчання, не передбачено методикою інституційного аудиту. Розроблення його покладають на школу в рамках напряму «система оцінювання здобувачів освіти» як відповідність унормованій вимозі «застосування внутрішнього моніторингу. Це визначає систематичне відстеження та коригування результатів навчання», передбаченій методикою оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти під час інституційного аудиту. Для оцінювання рівня за цією вимогою доцільно вивчити документацію (протоколи засідань педагогічної ради, накази з основної діяльності, річний план роботи, узагальнювальні матеріали за результатами моніторингу), проводити інтерв'ю з керівником, аналізувати його відповіді, надані в опитувальному аркуші. На високий рівень вимога може бути оцінена, якщо «у закладі освіти визначено порядок проведення внутрішнього моніторингу для дослідження стану і результатів навчання здобувачів освіти та освітньої діяльності закладу освіти. Систематично проводяться моніторинги результатів навчання здобувачів освіти з усіх предметів (курсів) інваріантної частини (не менше ніж двічі) упродовж навчального року. За результатами моніторингів здійснюється аналіз результатів навчання здобувачів освіти, визначаються чинники впливу на отриманий результат, приймаються рішення щодо їх коригування, помітний позитивний результат цих рішень, наявна позитивна динаміка в показниках розвитку здобувачів освіти» (Наказ ДСЯО від 20.03.2021 № 01-11/25).

Брак уніфікованої на державному рівні моделі моніторингу результатів навчання здобувачів потребує від закладів освіти докласти значних зусиль із її розро-

блення та впровадження. За результатами інституційних аудитів члени Державної служби якості освіти України дійшли висновку, що проблему браку «можливості встановлення зв'язку між якістю освіти (результатів навчання) та якістю освітньої діяльності (освітнього процесу) викликано особливістю інструментарію інституційного аудиту, який спрямовано на вивчення освітньої діяльності та не передбачає дослідження якості результатів навчання». Цю проблему можна розв'язати «через розроблення засобів для проведення моніторингу результатів навчання учнів якості освіти у закладах освіти» (Тенденції якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти. Аналітичний звіт за результатами інституційних аудитів 2020–2021, 2021, <http://surl.li/uoqvvi>). Школам потрібно виробити методику, порядок проведення та інструментарій, визначити відповідальних виконавців, які долучатимуться до процедур розроблення, проведення та інтерпретації результатів. Автономія закладу освіти передбачає його право конструювати таку систему з урахуванням його особливостей та ресурсних можливостей (людський ресурс, технічні засоби, компетентність кадрів тощо).

Для отримання достовірної та надійної інформації, наголошує Т. О. Лукіна, педагогічні працівники та керівництво закладу освіти повинні мати необхідну компетентність щодо створення інституційної системи моніторингу якості освіти та організації процесу збору даних» (Лукіна Т. О., 2023). Проте за результатами дослідження щодо освітніх потреб керівних кадрів Миколаївщини, проведеного у 2023 році, виявлено, що здебільшого респонденти потребують розвитку професійних компетентностей, що пов'язані з посиленням рівня їхньої відповідальності за якість функціонування закладів освіти, і застосування для цього відповідних механізмів (Стойкова В. В., Кулешова О. А., 2023, с. 14–31). Цей факт свідчить про необхідність посилення уваги до розроблення відповідного методичного забезпечення.

Погоджуємося із поглядами на питання моніторингу О. О. Ліннік, представленими під час семінару «Внутрішній моніторинг якості освіти в умовах війни» (проект «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe), що особливо під час війни контекст, у якому функціонує конкретний заклад освіти, суттєво впливає на результати навчання здобувачів, спричиняючи освітні втрати. Аби їх уникнути чи хоча б мінімізувати, потрібно діагностувати як характер цих втрат, так і фактори, що на них впливають (<http://surl.li/upbbc>, 2023).

Для проведення моніторингу необхідно заздалегідь мати певну еталонну модель результату, який має бути досягнутий під час освітнього процесу. З конструювання такої моделі потрібно починати розроблення системи моніторингу. Задля розуміння сутності результату навчання як об'єкта моніторингу у внутрішній системі якості закладу освіти вважаємо за доцільне звернутися до його нормативного визначення «результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів (Закон України «Про освіту», 2017). У контексті реформування системи освіти відбулося переосмислення його сутності, особливої ваги набуває тепер урахування поглядів, інтересів, здібностей, особистих якостей та потреб кожної дитини. Таке бачення зокрема обстоює й ідеолог міжнародної програми PISA Андреас Шляйхер: «наступне покоління молодих громадян створюватиме робочі місця, а не шукатиме роботу, а також співпрацюватиме, щоб забезпечити прогрес людства в дедалі складнішому світі. Це вимагатиме цікавості, допитливості, емпатії, підприємницького духу, стійкості, а також уміння конструктивно сприймати невдачі і вчитися на помилках. У світі, який вимагає постійної адаптації та розвитку, необхідно розвивати потенціал і мотива-

цію для навчання протягом усього життя» (Шлейхер Андреас, 2018).

Наразі освітянська спільнота перебуває на етапі адаптації до розуміння такої сутності результату навчання. Керівні кадри освіти та педагоги мають спрямувати зусилля на опанування нових практик оцінювання, які покликані встановлювати зв'язки між навчальною діяльністю учня, його академічними результатами, соціально-емоційними навичками тощо. У цьому контексті цікавими є розвідки міжнародного дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН), проведеного вперше у 2023 році. Виявлено, що є статистично значущий зв'язок між академічними результатами учнівства віком 15 років із математики, читання й мистецтва та їхніми навичками допитливості, мотивації досягати, наполегливості, відповідальності, толерантності, самоконтролю і креативності, співпереживання й упевненості (<http://url.li/urfxi>).

Як об'єкт моніторингу результат навчання здобувачів потрібно розглядати в тісному зв'язку та взаємовпливі його компонентів як предметного складника, так метапредметного і ціннісного. Вони визначені державними стандартами відповідних рівнів освіти для кожної освітньої галузі через обов'язкові (загальні, конкретні) результати та орієнтири до їхнього оцінювання. Докладно подано опис індикаторів прояву в модельних програмах із предметів / інтегрованих курсів, а підсумкове оцінювання доцільно здійснювати відповідно до груп результатів і фіксувати в журналі та свідоцтві досягнень, у графі свідоцтва досягнень «Характеристика навчальної діяльності» – зазначати наскрізні вміння школярів, зокрема: виявляє інтерес до навчання, виявляє розуміння прочитаного; висловлює власну думку; критично та системно мислить; логічно обґрунтовує власну позицію; діє творчо; виявляє ініціативу у процесі навчання; конструктивно керує емоціями; оцінює ризики; самостійно приймає рішення; розв'язує проблеми; співпрацює з іншими (наказ МОНУ від 02 серпня

2024 р. № 1093).

Відповідно до викладеного вище робимо висновок, що результат навчання як об'єкт моніторингу має досить складну структуру, що містить описи результатів навчання академічного характеру, ціннісні установки, особистісні якості, наскрізні для всіх компетентностей уміння. Педагогам необхідно віднайти оптимальні способи відстеження їхньої динаміки та оцінювання відповідності внормованим параметрам.

Закладам загальної середньої освіти наразі бракує практик моніторингу результату навчання в такому його розумінні. Тож реалії сьогодення потребують посилення уваги до питання їхнього конструювання та інтеграції у внутрішню систему якості школи.

Розділяємо погляди ДСЯО щодо того, що «Директору важливо мати максимально повну картину, відстежувати зміни й тенденції, уміти зіставити фактори та, важливо, зробити належні висновки. Розпізнавання сигналів – це та якість та уміння, якими має володіти ефективний керівник закладу. Сигнали дають ґрунт для більш глибокого дослідження проблем, що можуть критися будь-де у психологічному кліматі, особистій неприязні чи конфліктах чи інших аспектах роботи закладу» (<https://sqe.gov.ua/vnutrishniy-monitoring-rezultativ-n/>).

Дотримуючись ідеї про те, що кожна школа в рамках автономії самостійно визначається із моделлю моніторингу результату навчання здобувачів, пропонуємо керівникам закладів загальної середньої освіти певні рекомендації щодо шляхів упровадження моніторингу результатів навчання у внутрішню систему забезпечення якості освіти.

Задля того, щоб система моніторингу була ефективною, необхідно дотриматися деяких умов.

Перша умова – як методична, так і ціннісна готовність педагогів до реалізації ідеї. Проведення моніторингу потребує досить специфічних навичок персоналу: конструювання моделі, розроблення / до-

бір та методично коректне застосування інструментарію, формування вибірки учасників, інтерпретація результатів, формулювання висновків та шляхів удосконалення. Також не менш важливою є готовність до професійної, а не адміністративної відповідальності, коли педагоги мають бути особисто зацікавлені в отриманні об'єктивних достовірних результатів, адже саме професійна відповідальність персоналу є одним із ключових принципів функціонування системи якості. На цьому наголошує зокрема Андреас Шляйхер у книзі «Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття». Він доводить, що «професійна підзвітність також охоплює особисту відповідальність, яку вчителі відчувають перед колегами, учнями та їхніми батьками» (Шляйхер Андреас, 2018).

Друга умова – якісне методичне забезпечення процедур моніторингу. Важливо, щоб модель, яку вибудовує школа, спиралася на актуальні наукові розвідки та нормативні документи. Зокрема механізм підготовки та проведення моніторингу, його функції, принципи, об'єкти тощо визначаються Порядком проведення моніторингу якості освіти, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України 16 січня 2020 року № 54. Для проведення моніторингу обов'язковими є розроблення його програми та оприлюднення результатів на вебсайті закладу освіти. Розроблення методики та інструментарію має ґрунтуватися на процесному підході до управління якістю, який передбачає оцінювання здобувачів за результатами освітньої діяльності, спрямованими на досягнення вимог державних стандартів. Усі компоненти діяльності розглядають як взаємозалежні, коли зниження якості хоча б одного з них знижить загалом якість освіти.

Третя умова – оперативне і систематичне постачання якісної моніторингової інформації про основні параметри та визначення шляхів поліпшення процесів освітньої діяльності. На думку Т. О. Лукіної, інформація, яку збирають під час моніторингу, має бути якісною, реалістично від-

творювати ситуацію в закладі освіти, що є «першою необхідною умовою для вироблення ефективного управлінського рішення» (Лукіна Т. О., 2020).

Орієнтуючись на окреслені умови, керівникам закладів загальної середньої освіти пропонуємо рекомендації щодо шляхів упровадження моніторингу результатів у навчання у внутрішню систему забезпечення якості освіти:

1. *Підготовка персоналу школи до впровадження моніторингу результатів навчання.* Педагогічні і керівні кадри мають опанувати його теоретичні основи та розуміти значення для внутрішньої системи якості. Також важлива належність персоналу до культури якості, сформованість установки на об'єктивність і аналітичність у роботі з інформацією. Ціннісні орієнтації персоналу на розвиток якості, його вмотивованість виявляти причини відхилень і впливати на них суттєво залежать від методів управління, що застосовує керівник. Керівник-лідер, який визначає чіткі цілі, розширює повноваження педагогів, надає свободу у прийнятті рішень, оцінює за продуктивність праці, має більше шансів згуртувати колектив навколо ідеї про безперервне поліпшення процесів та сталий розвиток.
2. *Проектування моделі моніторингу, прийнятної для закладу освіти.* Таке моделювання враховує його контекстні особливості, параметри людського ресурсу (кількість, рівень методичної і ціннісної готовності), формат освітнього процесу (очний, дистанційний, змішаний), рівень цифрової культури учасників освітнього процесу, наявність інформаційної системи управління, залученість замовників і споживачів освітніх послуг тощо. Ураховуючи ці особливості, школа добирає спосіб / способи роботи з

даними про результати навчання здобувачів, серед них можуть бути: відстеження:

- у динаміці даних про групи загальних результатів за кожним предметом / інтегрованим курсом відповідно до журналу;
- інформації про сформованість у здобувачів наскрізних умінь у розрізі класів, предметів / рівнів освіти тощо;
- індивідуального прогресу кожного учня за загальними результатами з кожного предмета / інтегрованого курсу;
- індивідуального прогресу кожного учня щодо сформованості наскрізних умінь;
- проведення діагностувальних заходів із застосуванням різних інструментів компетентнісного спрямування (спостереження, фокус група, портфоліо, проєкт, практичне завдання, тест тощо). Варто розглянути можливості для діагностичного тестування, що надає платформа «Усеукраїнська школа онлайн» (<https://lms.e-school.net.ua>), де запропоновано діагностичні тести для виявлення і подолання навчальних втрат.

Школа також самостійно обирає як математичний апарат для узагальнення (середнє арифметичне зважене, мода, медіана або частка, відсотки, полігон частот тощо), так і шкалу (порядкова 12-бальна, порядкова 4-рівнева, номінальна або інша).

У контексті проєктування моделі моніторингу внормовано лише декілька вимог, яких варто дотримуватися під час проєктування, а саме:

- «процедура встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям здійснюються з усіх предметів (курсів) інваріантної частини не менше ніж 2 рази на рік;
- здійснюється аналіз результатів

навчання здобувачів освіти та оцінка ступеня та напряму відхилень від цілей;

- визначаються чинники впливу на отриманий результат;
- приймаються рішення щодо їх коригування, помітний позитивний результат цих рішень, наявна позитивна динаміка в показниках розвитку здобувачів освіти» (Наказ ДСЯО від 20.03.2021 № 01-11/25).

У цих вимогах фактично закладено процесний підхід до налаштування внутрішньої системи якості. Експертна група під час інституційного аудиту буде оцінювати не стільки факт наявності в закладі освіти системи моніторингу результатів навчання здобувачів, скільки її сфокусованість на відстеженні інформації про відхилення, виявленні їхніх причин та вдосконаленні освітньої діяльності. Тож фокус уваги має бути зосереджений саме на дієвості системи моніторингу в системі якості.

Одного відстеження результатів навчання недостатньо, щоб досягати сталого успіху на основі безперервного поліпшення процесів як ключового сенсу внутрішньої системи якості. Потрібно своєчасно виявляти слабкі місця, фактори, що чинять найсуттєвіший вплив, і оперативно на них впливати. Безперечно, на результати навчання здобувачів впливають і освітнє середовище, і система оцінювання, і педагогічна й управлінська діяльність. Саме тому школам рекомендовано здійснювати самооцінювання цих напрямів за визначеними в них підходами. Щорічне комплексне самооцінювання є вкрай ресурсоємним завданням, тож здебільшого заклади освіти проводять його лише періодично.

Аби уможливити отримання відповідей на питання, що саме і якою мірою впливає на результати учнів, варто обміркувати гіпотезу про фактори впливу, спираючись на контекст, у якому безпосередньо функціонує заклад освіти.

Важливо зазначити, що серед факторів впливу на результати навчання, які

досліджують у міжнародних програмах PISA, ДоСЕН (<http://surl.li/uqoee>), у загальнодержавному моніторинговому обстеженні якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти» (2018, 2021 та 2024 роки) є ціла низка таких, вплив яких можна коригувати на локальному шкільному рівні (<http://surl.li/uqoak>): відчуття добробуту і безпеки (well-being), задоволеність своїм життям, якість стосунків з учителями та учнівством, мотивація до навчання і очікування щодо майбутнього, професійний рівень педагогів, навчальні матеріали, освітнє середовище (фізична інфраструктура), цифрові ресурси, психологічний клімат у закладі освіти, домашні ресурси учнівства, соціокультурний контекст, задоволеність учителів умовами роботи, співпраця педагогів, методи, прийоми та форми організації роботи на заняттях тощо. Усі вони суголосні із факторами впливу на результати, які закладено в інструментарій інституційного аудиту.

Лише колектив закладу освіти, знаючи із середини особливості свого контексту, може якнайкраще сформулювати гіпотезу про те, що саме чинить найбільший вплив на результати здобувачів, і дослідити це за допомогою відповідних інструментів. Доречним буде поєднання певних засобів, які вироблені для аудиту й інструментів міжнародних та загальнодержавних моніторингових досліджень.

3. Визначення рівня якості освітньої діяльності, що впливає на результати навчання здобувачів, та виявлення шляхів її вдосконалення. Педагогічному колективу варто, спираючись на сильні сторони, зосередити зусилля навколо слабких, віднайти шляхи вдосконален-

ня. Підхід до збирання й аналізування інформації має бути систематичним. Усі зацікавлені сторони повинні долучатися до перегляду політики закладу освіти, що впливає на освітню діяльність. Отримана і ретельно проаналізована моніторингова інформація буде основою для ухвалення управлінських рішень, пошуку інноваційних рішень, оперативного та стратегічного планування задля сталого розвитку закладу освіти.

Висновки. Перспективи досліджень.

У ході проведеної розвідки теоретично обґрунтовано засади моніторингу результатів навчання у внутрішній системі якості закладу загальної середньої освіти.

Проведений аналіз джерел із досліджуваної проблеми виявив, що закладам загальної середньої освіти необхідно в рамках автономії з урахуванням своїх особливостей та ресурсних можливостей виробити прийнятну для них модель моніторингу результатів навчання здобувачів, яка посилить внутрішню систему якості.

Досліджено категорію «результат навчання» як об'єкт моніторингу, виявлено його структурні компоненти, динаміку сформованості яких мають відстежувати педагогічні колективи.

Розроблено рекомендації керівникам закладів загальної середньої освіти щодо шляхів упровадження моніторингу результатів у навчання, у внутрішню систему забезпечення якості освіти.

Перспективи наукових розвідок убачаємо в розробленні методичного забезпечення для налаштування внутрішньої системи якості закладу освіти на основі моніторингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Внутрішній моніторинг результатів навчання учнів – інструмент для покращення якості освіти в руках директора школи / Інформаційний матеріал. – Режим доступу: <http://surl.li/uqoak> (дата звернення 06.05.2024).
2. Громовий В. В. Самооцінювання якості роботи закладу загальної середньої освіти

/ В. В. Громовий. – Дніпро : Середняк ТК, 2019.

3. ДСТУ ISO 9001:2015. (ISO 9001:2015, IDT). Системи управління якістю. Вимоги. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 22 с.

4. ДСТУ ISO 9004:2012. Управління задля досягнення сталого успіху організації. Підхід на основі управління якістю (ISO 9004:2009, IDT). – К. : ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ України, 2013.

5. Коротко про те, що і як впливає на успішність випускників початкової школи в читанні й математиці / Т. Лісова (основний автор), Г. Бичко, М. Мазорчук, Т. Вакуленко, В. Терещенко, В. Горох ; наук. ред. Т. Вакуленко ; за ред. В. Терещенка ; Український центр оцінювання якості освіти. – Київ, 2022. – 37 с. Буклет. – Режим доступу: <http://surl.li/uqoak> (дата звернення 15.04.2024).

6. Ліннік О. О. Внутрішній моніторинг якості освіти в умовах війни / О. О. Ліннік. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=XprVz4dKGIQ> (дата звернення 15.03.2024).

7. Лукіна Т. О. Самооцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти: організаційно-методичний аспект: монографія. – Київ : Педагогічна думка, 2023. – 186 с.

8. Лукіна Т. О. Управління якістю загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник / Лукіна Т. О. – Київ : Педагогічна думка, 2020. – 230 с.

9. Методика оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти під час інституційного аудиту, затверджена Наказом Державної служби якості освіти України від 20.03.2021 № 01-11/25 «Про забезпечення проведення інституційних аудитів закладів загальної середньої освіти». – Режим доступу: <http://surl.li/uqodl> (дата звернення 15.05.2024).

10. Методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти: затв. наказом Міністерства освіти і науки України 30.11.2020 № 1480. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1480729-20#Text> (дата звернення 17.05.2024).

11. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 / кол. авт. : Г. Бичко (осн. автор), Т. Вакуленко, Т. Лісова, М. Мазорчук, В. Терещенко, С. Раков, В. Горох та ін. – К.: УЦОЯО, 2023. – 395 с. – Режим доступу: <http://surl.li/uqoee> (дата звернення 07.06.2024).

12. Осадчий І. Г. Розроблення та впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу загальної середньої освіти. Методичні рекомендації : [Електронне видання] / І. Г. Осадчий. – Дніпро : Середняк Т. К., 2019. – 73 с.

13. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.04.2024).

14. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. – 2-ге видання, перероб. і доп. [Бобровський М. В., Горбачов С. І., Заплотинська О. О., Ліннік О. О.]. – К. : Державна служба якості освіти, 2021. – К. – 350 с.

15. Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання, затвержені наказом Міністерства освіти і науки України від 02 серпня 2024 року № 1093. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1093729-24#Text> (дата звернення: 19.08.2024).

16. Соціально-емоційні навички для поліпшення якості життя. Національний дослідницький центр – ГО «ЕдКемп Україна». – Режим доступу: <http://surl.li/upfxi> (дата звернення: 10.06.2024).

17. Стойкова В. В., Кулешова О. А. Тенденції розвитку освітніх потреб педагогів

в умовах глобальних суспільних викликів та загроз / В. В. Стойкова, О. А. Кулешова / Вересень. – 2023. – 1 (96). – С. 14–31. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2023.02>

18. Тенденції якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти. Аналітичний звіт за результатами інституційних аудитів 2020–2021. – Київ, Державна служба якості освіти України. Canada. GURGe, 2021. – 44 с. – Режим доступу: <http://surl.li/uoovu> (дата звернення: 01.06.2024).

19. Шлейхер Андреас. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / Андреас Шлейхер // Переклала з англ. Ганна Лелів. – Львів : Літопис, 2018. – 296 с.

20. Vanhoof, J., Maeyer, S.D., & Petegem, P.V. (2011). Variation in the conduct and the quality of self-evaluations: A Multi-level path analysis. *Educational Studies*, 37, 277–287. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/03055698.2010.506326>

MONITORING THE LEARNING RESULTS IN THE INTERNAL QUALITY SYSTEM OF THE EDUCATIONAL INSTITUTION

Kuleshova Oksana,

senior lecturer,

Pedagogy, Psychology and Education Management Department

Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute

4-a, Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine

oksana.kuleshova@moippo.mk.ua

In the methodical article, an analytical review of modern research and current regulatory documents is carried out, which allows us to assert the urgent need of general secondary education institutions to ensure that students obtain learning results that meet the requirements established by legislation and to adjust the internal system for ensuring the quality of education, taking into account challenges and risks caused by the war. It is proven that the ability of the school to form a culture of quality that will satisfy the needs and expectations of interested parties depends on the ability of pedagogical teams and educational managers to timely detect negative changes in the results of educational activities, find out their causes, and quickly neutralize them. It is substantiated that monitoring as a management mechanism is able to help managers minimize risks in management, as it provides information support for making informed management decisions based on tracking trends, determining cause and effect relationships, objectively assessing the situation, and identifying the causes of deviations. The essential features of the learning result as an object of monitoring, containing mandatory results defined by state standards, presented by groups and detailed by general and specific results, benchmarks for evaluation, and end-to-end skills, are characterized. It is emphasized that pedagogical teams lack practices for monitoring learning results in this sense; they need methodical support for their modeling and inclusion in the school's internal quality system. The emphasis is placed on the conditions under which the system for monitoring learning results will be effective. On this basis, methodical recommendations are proposed for school leaders regarding the ways of its implementation in the internal system of ensuring the quality of education in order to achieve sustainable development and continuous improvement of quality.

Keywords: *internal quality assurance system of the educational institution; learning results; monitoring; quality of education; self-assessment.*

REFERENCES

1. Bobrovskiy, M. V., Horbachov, S. I., Zaplotynska, O. O. & Linnik, O. O. (2021). *Rekomendatsii do pobudovy vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity u zakladi zahalnoi serednoi osvity* [Recommendations for the construction of an internal system for ensuring the quality of education in an institution of general secondary education]. K.: Derzhavna sluzhba yakosti osvity (ukr).
2. Bychko, H., Vakulenko, T., Lisova, T., Mazorchuk, M., Tereshchenko, V., Rakov, S. & Horokh, V. ta in. (2023). *Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2022* [National report on the results of the international study of the quality of education PISA-2022]. K.: UtsOIaO. Retrieved from: <http://surl.li/uqoee> (data zvernennia 07.06.2024) (ukr).
3. *DSTU ISO 9001:2015. (ISO 9001:2015, IDT). Systemy upravlinnia yakistiu. Vymohy.* (2016). [Quality management systems. Requirements]. Kyiv: DP «UkrNDNTs» (ukr).
4. *DSTU ISO 9004:2012. Upravlinnia zadlia dosiahnennia staloho uspikhu orhanizatsii. Pidkhid na osnovi upravlinnia yakistiu (ISO 9004:2009, IDT).* (2013). [DSTU ISO 9004:2012. Management for sustainable organizational success. Approach based on quality management (ISO 9004:2009, IDT)]. K.: DERZhSPOZhYVSTANDART Ukrainy (ukr).
5. Hromovyi, V. V. (2019). *Samoosiniuvannia yakosti roboty zakladu zahalnoi serednoi osvity* [Self-assessment of the quality of work of a general secondary education institution]. Dnipro: Seredniak TK (ukr).
6. Linyk, O. O. *Vnutrishnii monitoring yakosti osvity v umovakh viiny.* [Internal monitoring of the quality of education in war conditions]. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=XprVz4dKGIQ> (data zvernennia 15.03.2024) (ukr).
7. Lisova, T., Bychko, H., Mazorchuk, M., Vakulenko, T., Tereshchenko, V. & Horokh, V. (2022). *Korotko pro te, shcho i yak vplyvaie na uspishnist vypusknivkiv pochatkovoii shkoly v chytanni y matematytsi* (Eds. T. Vakulenko; V. Tereshchenko). [Briefly about what and how affects the success of elementary school graduates in reading and mathematics]. Ukrainskiy tsentr otsiniuvannia yakosti osvity. Kyiv. Buklet. Retrieved from: <http://surl.li/uqoak> (data zvernennia 15.04.2024) (ukr).
8. Lukina, T. O. (2023). *Samoosiniuvannia yakosti osvity ta osvitnoi diialnosti zakladu zahalnoi serednoi osvity: orhanizatsiino-metodychnyi aspekt* [Self-assessment of the quality of education and educational activities of a general secondary education institution: organizational and methodological aspect]. Kyiv: Pedahohichna dumka (ukr).
9. Lukina, T. O. (2020). *Upravlinnia yakistiu zahalnoi serednoi osvity* [Management of the quality of general secondary education: teaching methodical guide]. Kyiv: Pedahohichna dumka (ukr).
10. *Methodological recommendations on the formation of an internal system for ensuring the quality of education in institutions of general secondary education: App. by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine.11/30/2020 № 1480.* Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1480729-20#Text> (date of application 05/17/2024) (ukr).
11. *Metodyka otsiniuvannia osvitnikh i upravlinskykh protsesiv zakladu zahalnoi serednoi osvity pid chas instytutitsiinoho audytu, zatverdzhena nakazom Derzhavnoi sluzhby yakosti osvity Ukrainy vid 20.03.2021 № 01-11/25 «Pro zabezpechennia provedennia instytutitsiinykh audytiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity»* [Methodology for evaluating the educational and management processes of a general secondary education institution during an institutional audit]. Retrieved from: <http://surl.li/uqodl> (data zvernennia 15.05.2024) (ukr).

12. On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 10.04.2024) (ukr).
13. Osadchyi, I. H. (2019). *Rozroblennia ta vprovadzhenia vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity zakladu zahalnoi serednoi osvity* [Development and implementation of the internal system of ensuring the quality of education of the institution of general secondary education]. [Elektronne vydannia]. Dnipro: Seredniak T. K. (ukr).
14. Recommendations on the evaluation of learning results, approved by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1093729-24#Text> (ukr).
15. Shleikher, Andreas. (2018). *Naikrashchy klas u sviti: yak stvoryty osvितniu systemu 21-ho stolittia* [The best class in the world: how to create an educational system of the 21st century]. (Translated from English Anna Leliv). Lviv: Litopys (ukr).
16. Sotsialno-emotsiini navychky dlia polipshennia yakosti zhyttia. [Social-emotional skills to improve the quality of life]. Natsionalnyi doslidnytskyi tsentr – HO «EdKemp Ukraina». Retrieved from: <http://surl.li/upfxi> (data zvernennia: 10.06.2024) (ukr).
17. Stoikova, V. V. & Kuleshova, O. A. (2023). Tendentsii rozvytku osvितnikh potreb pedahohiv v umovakh hlobalnykh suspilnykh vyklykiv ta zahroz [Trends in educational needs of teachers during global challenges]. *Veresen*, 1 (96), 14–31 DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2023.02> (ukr).
18. Tendentsii yakosti osvितnoi diialnosti zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Analitychnyi zvit za rezultatamy instytutsiinykh audytiv 2020–2021. [Trends in the quality of educational activities of institutions of general secondary education. Analytical report on the results of institutional audits 2020–2021]. Kyiv, Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy. Canada. GURGe, 2021. Retrieved from: <http://surl.li/uoyvu> (data zvernennia: 01.06.2024) (ukr).
19. Vanhoof, J., Maeyer, S. D., & Petegem, P. V. (2011). Variation in the conduct and the quality of self-evaluations: A Multi-level path analysis. [Variation in the conduct and the quality of self-evaluations: A Multi-level path analysis.]. *Educational Studies*, 37, 277–287. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/03055698.2010.506326> (eng).
20. Vnutrishnii monitorynh rezultativ navchannia uchniv – instrument dlia pokrashchennia yakosti osvity v rukakh dyrektora shkoly/ Informatsiinyi material [Internal monitoring of student learning results – a tool for improving the quality of education in the hands of the school director/ Informational material]. Retrieved from: <http://surl.li/uqoak> (data zvernennia 06.05.2024) (ukr).